

Бялик О.В.

кандидат педагогічних наук,

Уманський державний педагогічний

університет імені Павла Тичини

СТАТЄВА ПРОСВІТА УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ: ДОСВІД ФРН

У статті вивчається досвід ФРН щодо статевої просвіти учнівської молоді та підготовки її до майбутнього подружнього життя.

The article reveals the experience of GFR in the field of pupils' sexual education and their preparation for suture family life.

Вивчення вітчизняного досвіду підготовки учнівської молоді до сімейного життя, її статевого виховання дозволяє зробити висновок, що суспільний інтерес до досліджуваної проблеми визначається рівнем демократизації суспільства. Розбудова держави, поглиблення демократичних процесів у всіх сферах суспільного життя, реформування шкільної освіти з відповідним збільшенням термінів навчання, актуалізують проблему підготовки учнівської молоді до майбутнього подружнього життя. Наразі ситуацію в цій сфері характеризують як надскладну: зниження віку сексуального дебюту, зростання в суспільстві терпимості до дошлюбних зв'язків, підвищення інтересу до сексу та ін. Крім того, слід відзначити, що прослідковується різка відмінність у сексуальній поведінці та установах сучасної молоді від типових для їхніх батьків в аналогічному віці. Сьогодні 15-16-річні юнаки та дівчата у 5-6 разів досвідченіші в цьому плані, ніж їхні батько і мати в такому ж віці. Тому, за таких умов батькам важко зрозуміти своїх дітей, що негативно позначається на статевому вихованні молодої людини, формуванні у неї відповідних моральних норм і ціннісних орієнтирів.

Кількісні показники сексуальної активності сучасної учнівської молоді, їхня сексуальна культура за своїм характером наближається до тих, що існували в країнах Західної Європи 30 років тому. Фактичні дані західних країн свідчать, що як тільки суспільство нормалізує своє ставлення до такого природного явища, як юнацька сексуальність, вона втрачає свою руйнівну функцію, а її зв'язок з девіантною поведінкою підлітків та юнацтва суттєво послаблюється або зовсім зникає.

На жаль, сучасна українська молодь «доганяє» і навіть «переганяє» своїх західних ровесників у вкрай несприятливих соціокультурних умовах. Раннє залучення до сексуальності у нас пов'язано із погіршенням успішності, палінням, пияцтвом, вживанням наркотиків та іншими негативними явищами. Значний відбиток на статеву культуру молоді накладає криміналізація і загальна дезорієнтація суспільства. Прикро, що втрачаються такі цінності, як честь, порядність, гідність, віра та надія на краще.

І така ситуація існує не лише в нашій країні, а й у більшості західних країн, які уже зрозуміли всю серйозність проблеми, що виникла і намагаються зробити все для того, аби розв'язати її. Питаннями статевого виховання та підготовки молоді до подружнього життя зарубіжних країн займалися ряд вітчизняних вчених, наукові праці яких є досить вагомими для сучасної школи (Т.Я. Паничок, О.Л. Хромова, І.М. Шалімова та ін.).

Тому, аби вивчити та перейняти досвід, ми орієнтувалися на ФРН, яка намагалася вирішити цю проблему, розробляючи і впроваджуючи у шкільні курси спеціальні програми, у яких робився акцент не лише на статеву просвіту як складову частину дошлюбного виховання, а підготовку сучасної молоді до майбутнього подружнього життя.

Система педагогічної освіти Німеччини має багатовікову історію, тому вивчення такого досвіду відкриває широкі можливості для наукового прогнозування ймовірних напрямів розвитку педагогічної науки в Україні в умовах її адаптації до вимог загальноєвропейського освітнього простору. Тому метою нашої статті є вивчення і аналіз підготовки молоді до майбутнього подружнього життя в ФРН та визначенні перспектив використання прогресивних ідей досвіду цієї країни для вдосконалення педагогічної освіти нашої держави.

Впроваджене в 20-х роках ХХ ст. статеве виховання в школах Німеччини стало причиною багатьох суперечок, які виникли на тлі того, як стало очевидним, що більшість батьків не можуть змістовно і правильно відповісти на питання про статеві стосунки хлопців і дівчат, не тільки через недостатню їхню поінформованість, а й через надмірну сором'язливість, тому виявилось доцільним ввести питання міжстатевих відносин та статевої культури у навчальний процес середніх шкіл держави, зокрема на заняттях біології, основ життя, щоб не лише донести до молоді інформацію статевознавчого характеру, а й зорієнтувати їхню поведінку.

А згодом у середині 60-х років минулого століття у школах Західної Німеччини був офіційно введений предмет зі статевого виховання, який негативно вплинув на учнівську молодь, так як основною метою його було «звільнення сексуальності». Саме в цей час у навчальних закладах широко пропагувався та ідеалізувався секс, його піднімали до такого рівня, якому людина повинна була служити все своє життя. Секс «вривався» в дитяче

життя і призводив до масової сексуалізації дітей. Уже в початкових класах вводився предмет «Статеве виховання», на якому схвалювався не лише секс у підлітковому віці, а й гомосексуальність, що повністю знищувало суть роз'яснювальних занять зі статевого виховання. Це призвело до багатьох конфліктних ситуацій, що виникали в суспільстві. Тому в кінці 60-х рр. Постійна Рада Міністерства з питань освіти видала рекомендації щодо статевої педагогіки, де статеве виховання визнавалося як складова частина загального виховання в школі, при якому посилювався акцент саме на підготовку молоді до майбутнього подружнього життя [3].

На сучасному етапі предмет статевого виховання в школах Німеччини ознайомлює учнів із біологічними, етичними, культурними і соціальними фактами статевого життя, сприяє і розвиває усвідомлення власної гідності, честі, відповідальності і взаємної довіри у міжстатевих стосунках, насамперед у сім'ї та шлюбі. Організація таких занять у школах вимагає від учителя тактовності і вміння уникати надмірної збудливості дитини, стримано обговорювати з нею теми, зважаючи на особистісні аспекти сексуальності, уникати рекомендацій і порад щодо статевої поведінки школярів. Доволі часто питання статевого виховання та підготовки молоді до майбутнього подружнього життя включаються в робочі програми навчальних предметів, зокрема біології, етики, суспільствознавства, релігії.

У центральній частині Німеччини статеве виховання школярів спрямоване в основному на сприяння шлюбу та сім'ї, а сексуальність молоді розглядається як проблемна поведінка. Такі заняття готують молодь до сексуального життя у шлюбі, до взаєморозуміння та поваги, однак недостатньо береться до уваги аспект прагнення до сексу і спілкування.

Зустрічаються окремі школи Німеччини, у яких сексуальність розуміється як життєва необхідність у будь-якому віці. Тут сексуальність школярів не є проблемою. Завданням навчальних занять в таких школах є не розподіл ролей між статями чи підготовка до подружнього життя, а допомога молоді у самовизначенні в житті, виховання відповідальності за свої дії та вчинки. Велике значення приділяється науковим поглядам на це питання [3].

Відомі педагоги Німеччини виступають проти введення цього предмету як обов'язкового і висувають ідею, що статеве виховання в школі повинно здійснюватися добровільно і за бажанням самої дитини, де заняття проводитиме фахівець. Пропонується створювати гуртки, наприклад «Стосунки і кохання», «Кохання і ніжність», які б відмежовувалися від обов'язкових предметів і вибиралися б учнями добровільно [2].

Серед педагогів Німеччини існує протилежна точка зору стосовно бачення цього питання. Вони вважають, що статеве виховання слід здійснювати організовано, так як дитина буде намагатися його отримувати поза школою. На їхню думку, статеве виховання дітей слід починати з 9-10-

річного віку саме в школі, і бути не факультативним, а обов'язковим предметом, спрямованим на максимально повне висвітлення основних питань і проблем, пов'язаних із сексом, які мажуть виникнути в майбутньому подружньому житті кожної людини [4].

Але всі педагоги погоджуються з тим, що основним завданням статевого виховання та статевої просвіти є сприяння гармонійному та всебічному розвитку підростаючого покоління і моральним міжстатевим стосункам, зміцненню шлюбу і сім'ї. Тому статево виховання як складова підготовки молоді до майбутнього подружнього життя не повинно розглядатися окремо від загальних питань виховання, яке готує молоде покоління не лише до праці і суспільної діяльності, але й до особистого життя.

Погоджуючись із вищесказаним, ми дотримуємося думки, що у статевому розвитку підростаючого покоління існують суттєві протиріччя, які і породжують складність розгляду питання статевого виховання. Це, перш за все, великий розрив у часі між статевим та суспільним дозріванням, а також між статевою зрілістю та економічною самостійністю людини. Тому одним із завдань статевого виховання Німеччини є формування у молоді розуміння суті цієї дисгармонії, виховання волі, вміння керувати своїми почуттями та емоціями. Недаремно дослідник історії освіти О. Музиченко зазначав, що «німець не боїться освіченої жінки, він боїться «емансипованої» жінки, серцю котрої наука, мистецтво та суспільні обов'язки ближчі, аніж подружнє життя, діти, господарство» [1]. Це ще раз доводить, що в сучасній ФРН недостатньо уваги приділяється підготовці сучасної молоді, особливо жіночої статі, до майбутнього подружнього життя.

Тому сучасні німецькі педагоги вважають за доцільне визначити основні принципи статевого виховання, яких слід дотримуватися:

- статево виховання повинно здійснюватися у постійному взаємозв'язку зі всіма іншими напрямками навчально-виховної роботи школи;
- необхідно, щоб зміст, форми і методи статевого виховання відповідали віковим та статевим особливостям учнів, а також рівню їхніх знань, що дає їм право отримувати вичерпні відповіді на питання, які їх хвилюють;
- учні, які цікавляться більш глибокими і специфічними питаннями, повинні отримувати таку інформацію індивідуально або в невеликій групі при бесіді зі спеціалістом [5].

Учені переконливо доводять, що завданнями підготовки молоді до майбутнього подружнього життя є:

- прищеплення учням обох статей навичок спілкування та взаєморозуміння, а також здатність приймати усвідомлені рішення;
- формування в учнів позитивного ставлення до здорового способу

життя, планування сім'ї та відповідального батьківства;

- забезпечення учнів відповідною інформацією, що дасть їм можливість зрозуміти процеси, що відбуваються з ними, що допоможе їм адаптуватися до змін у період статевої зрілості, пройти з найменшими психологічними втратами «складний» етап дозрівання.

Розглядаючи завдання підготовки молоді до майбутнього подружнього життя, педагоги пропонують основні організаційні форми щодо їхнього розв'язання:

- фрагменти уроків і окремі уроки в межах таких навчальних предметів, таких як біологія, література, суспільствознавство, історія;
- факультативні заняття;
- семінари для батьків;
- консультації, які організуються для учнів і батьків в спеціальних центрах [5].

Проте існує думка окремих учених, що програми статевого виховання та підготовки молоді до майбутнього подружнього життя в школі розбудить у підлітків інтерес до статевого життя.

Проаналізувавши всі позитивні та негативні аспекти статевого виховання в Німеччині, неможливо не погодитися із результатами досліджень щодо впливу освітніх програм статевого виховання на сексуальну поведінку школярів, які провела група вчених на замовлення Всесвітньої організації охорони здоров'я. Було доведено, що такі програми не сприяють прискоренню початку статевого життя учнів, такі заняття або відтягують початок статевого життя, або роблять його більш упорядкованим. Методом тестування було встановлено, що учні, які прослухали курс, поводяться менш ризиковано, ніж їхні «неосвічені» ровесники [6].

У сучасній ФРН діяльність школи у сфері статевого виховання та підготовки молоді до майбутнього подружнього життя здійснюється у зв'язку з діяльністю певних центрів, які носять характер консультативної і соціальної допомоги підліткам. Учні ознайомлені з подібними центрами і характером їхньої роботи та можуть за необхідності скористатися їхньою допомогою.

Таким чином, аналіз стану статевого виховання як складової частини дошлюбного виховання у ФРН дозволяє зробити висновок, що досить важливим є застосування досвіду Німеччини в галузі підготовки учнівської молоді до майбутнього подружнього життя. Адже в сучасних умовах недостатньо уваги приділяється партнерським відносинам, сімейному вихованню і співіснуванню в шлюбі.

Тому аналіз ситуації щодо статевого виховання в Німеччині може стати в нагоді українським науковцям і практикам при оптимальному розв'язанні складної проблеми створення спеціальних курсів для учнівської молоді, допоможе уникнути багатьох помилок у розробці теоретичного запасу

сучасного виховного процесу.

ЛИТЕРАТУРА

1. Современные педагогические течения / Сост. П.Ф. Коптерев, А.Ф. Музыченко. – М., 1993.
2. Gluck, Gerhard / Hilgers, Andrea Richtlinien und Lehrplane zur Sexualerziehung. Eine Analyse der Ziele, Inhalte, Methoden sowie Normen sur Sexualerziehung. – Koln, 1994. – S. 110.
3. Hilgers, Andrea. Richtlinien und Lehrplane zur Sexualerziehung. – Koln, 1995. – S. 96.
4. Meves Christa Sexualegziehung: eine Totalrevision ist uberfallig // Fels. – 2002. – № 3. – S. 33-37.
5. Zimmermann, Susanne. Sexualpadagogik in der BRD und in der DDR im Vergleich. – Gieben: Psychsozial – Verl., 1999. – S. 240.
Zipris, Anna. Sexualerziehung – modern oder schon zu spat // Partner. – 2003. – № 7. – S. 22-27.